

Nowe nadzieje, nowe horyzonty - wyzwania dla edukacji i terapii dzieci niepełnosprawnych

**Międzynarodowa konferencja naukowa w Kapsztadzie
3-8 sierpnia 1997 r.**

W dniach 3-8 sierpnia 1997 r. odbyła się w Kapsztadzie (RPA) konferencja naukowa poświęcona problematyce pedagogiki specjalnej. Konferencja ta była piątym spotkaniem naukowców z całego świata skupionych w międzynarodowym stowarzyszeniu pedagogiki specjalnej. Tytuł konferencji: *New hopes new horizons - The challenges of diversity in education*, świadczył o tym, iż wystąpienia będą poświęcone różnorodnym nowatorskim doświadczeniom w edukacji i terapii dzieci niepełnosprawnych. Konferencja została zorganizowana przez International Association of Special Education przy współudziale (naukowym i finansowym) Pacific Lutheran University, Tacoma, Washington, USA, Northern Arizona University, USA University of Western Cape RPA.

Obrady rozpoczynały się głównym wystąpieniem dnia, poświęconym problematyce edukacji dzieci niepełnosprawnych ruchowo, mentalnie, dzieci głuchych i niedosłyszących oraz dzieci

niewidomych i niedowidzących, po czym uczestnicy konferencji mieli możliwość wysłuchania i obejrzenia przedstawień zaprezentowanych przez dzieci niepełnosprawne. Następnie odbywały się sesje w grupach problemowych m.in. skupionych wokół problematyki integracji osób niepełnosprawnych, problematyki dzieci autystycznych, dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym, dzieci głuchych i niedosłyszących. Ponadto były też duże dyskusje panelowe (workshop sessions), sesje poświęcone analizie prowadzonych badań (sesje naukowe - research sessions), oraz sesje plakatowe. 5 sierpnia wystąpiłam w ramach sesji naukowej z referatem pt: *Work with children and his family in Early Intervention Centre*. Wystąpienie zostało przyjęte z dużym zainteresowaniem, o czym świadczyły liczne pytania. Z uwagi na to, iż byłam jedyną osobą z Polski (z Europy były 4 osoby w grupie 110 aktywnie uczestniczących naukowców) pytania te odnosiły się także do ogólnej sytuacji w szkol-

nictwie specjalnym, a zwłaszcza dotyczyły problematyki postrzegania osób niepełnosprawnych w naszym kraju, oraz sytuacji finansowej placówek specjalnych, problematyki integracji i systemu kształcenia nauczycieli - pedagogów specjalnych.

Podczas konferencji uczestniczyłam między innymi w sesjach, które były poświęcone problematyce diagnozy i terapii dzieci autystycznych oraz specyfice oddziaływań terapeutycznych we wczesnej interwencji. Z zainteresowaniem wysłuchałam referatów poświęconych systemowi kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, a także modelom kształcenia pedagogów specjalnych w innych krajach.

Do najciekawszych wystąpień należał referat przedstawiony przez prof. Marlene J. Cohen i prof. Davida L. Holmes'a pt: *Eden's bio-behavioral services: A multifaceted assessment strategy for individuals with autism*. Instytut „Eden” prowadzi od 1970 roku wysoce wyspecjalizowaną behawioralną terapię indywidualną dla dzieci i młodzieży autystycznej według opracowanej przez naukowców strategii tzw. triady oddziaływań. Główne założenia metody to:

- praca nad likwidacją negatywnych zachowań autystycznych,
- wszechstronna edukacja dzieci i młodzieży autystycznej,
- przygotowanie autystów do podjęcia pracy.

Wszystkie te działania odbywają się przy współpracy profesjonalistów i rodziców. W placówce funkcjonuje grupa wsparcia (support services) którego za-

daniem jest udzielenie wszechstronnej pomocy dla rodzin dzieci autystycznych. Early intervention services służy prowadzeniu wczesnej diagnozy i terapii dzieci autystycznych. Residential services zajmuje się zabezpieczeniem mieszkaniowych przebywających w ośrodku i poza nim autystów, natomiast biuro zatrudnienia (employment services) odpowiedzialne jest za znalezienie pracy dla dorosłych osób z autyzmem. W placówce funkcjonują ponadto komórki odpowiedzialne za współpracę ze środowiskiem lokalnym, a także za sponsoring. Eden posiada własne wydawnictwo w którym publikowane są książki, poradniki dla rodziców i inne publikacje pisane przez najlepszych naukowców i praktyków w Stanach Zjednoczonych zajmujących się problematyką autyzmu. Ośrodek „Eden” posiada dobrze przygotowaną kadrę terapeutów i nauczycieli, pracowników socjalnych oraz klinicystów. Ci ostatni odpowiedzialni są za diagnozę lekarską i farmakoterapię u objętych opieką ośrodka autystów.

Na podstawie zaprezentowanych wyników terapii można przypuszczać, iż placówka odnosi duże sukcesy w likwidowaniu lub minimalizowaniu zachowań autystycznych u dzieci i młodzieży.

Prof. Alfredo J. Artiles z University of California (Los Angeles) oraz prof. Carmen G. Pastor z University of Seville (Hiszpania) zaprezentowali najnowsze osiągnięcia w dziedzinie ujednolicenia międzynarodowego systemu kształcenia nauczycieli szkół specjalnych. Według referentów do najważniejszych założeń systemu należą:

- wyposażenie nauczycieli w wiedzę.

- wykształcenie u nauczycieli specyficznych umiejętności postrzegania problematyki dzieci niepełnosprawnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności,
- nauczanie pokonywania trudności i przewyższania problemów wynikających ze specyfiki zawodu,
- rozwój specyficznych umiejętności nawiązywania współpracy, które mają służyć integracji z rodzicami nauczanych dzieci niepełnosprawnych,
- organizacja działań na rzecz poprawy fizycznej kondycji nauczycieli,
- niwelowanie skutków mechanizmu wypalania się sił u nauczycieli,
- zmniejszenie fluktuacji kadr nauczycielskich,
- dobre przygotowanie nauczycieli do pełnienia roli terapeuty,
- systematyczne i rzetelne prowadzenie dokumentacji.

Profesor Carmen Pastor przedstawiła zmiany w systemie kształcenia dzieci niepełnosprawnych w Hiszpanii. W 1982 roku reforma oświaty specjalnej została usankcjonowana prawnie. Wprowadzono poprawki do konstytucji które m.in. zabraniają dyskryminacji osób niepełnosprawnych. W 1995 roku dodatkowo przeprowadzono regulację prawną, która nakłada obowiązek wprowadzenia szkolnictwa integracyjnego w szkołach masowych dla dzieci specjalnej troski. Ponadto ujednolicono system całkowitej opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi.

Obecnie w Hiszpanii obowiązuje:

- opieka nad dziećmi w ramach ośrodków wczesnej interwencji,

- nauczanie dzieci w szkołach specjalnych,
- wsparcie w grupach terapeutycznych,
- nauczanie integracyjne w szkołach masowych.

Działania te dotyczą szkół państwowych.

Wystąpienie zespołu pod kierunkiem prof. Jacqueline L. Dempsey (Early Childhood Program Development: *A comprehensive, integrated approach for diverse cultures*) poświęcone było pracy z dzieckiem i jego rodziną w Ośrodku Wczesnej Interwencji w Pittsburgu. Praca w tej placówce obejmuje terapię dziecka od chwili urodzenia oraz terapię jego rodziny. Jednak działania tego ośrodka nieco różnią się od placówek polskich, bowiem w Stanach Zjednoczonych istnieje problem wielonarodowości a w związku z tym mnogości kultur i sposobów odbierania i radzenia sobie z niepełnosprawnością dziecka. Dlatego oddziaływania uzależnione są od narodowości, regionu zamieszkania, wykształcenia rodziców oraz ich statusu finansowego.

Najważniejsze zadania placówki to:

- pomoc od momentu porodu lub okresu noworodkowego polegająca na materialnym i psychicznym wsparciu rodziny,
- organizacja terapii z uwzględnieniem ściśle przygotowanego programu,
- program zmian w rodzinie, gdy ta jest mało wydolna ekonomicznie i społecznie.

W ostatnim dniu konferencji hospitałam różne placówki szkolnictwa

specjalnego: ośrodek wczesnej interwencji, ośrodek dziennego pobytu dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo, a także szkołę specjalną dla dzieci i młodzieży upośledzonej w stopniu lekkim. Placówki te niewiele różnią się od podobnych w Polsce. Zasadnicza różnica polega na tym, iż koszty pobytu dzieci pokrywają w większości rodzice, jedynie dzieci z rodzin najuboższym otrzymują stypendia. Ponadto wyposażenie szkół jest znacznie bardziej nowoczesne niż w podobnych szkołach w Polsce. Na terenie szkoły funkcjonują warsztaty, które przygotowują młodzież upośledzoną w stopniu lekkim do podjęcia pracy w sześciu różnych zawodach: kucharz, pomoc kuchenna, fryzjer, lakiernik, mechanik samochodowy, stolarz. Uczniowie zawodowej szkoły specjalnej sprzedają swoje wyroby i usługi, dzięki

temu szkoła ma możliwość zakupu wielu drogich pomocy dydaktycznych. Absolwenci szkół zawodowych specjalnych nie mają problemów z podjęciem szczych uczniów szkół specjalnych, którzy mają poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia.

Uczestnictwo w konferencji w Kapstadtzie zaowocowało nawiązaniem współpracy z wieloma naukowcami w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii, natomiast zagadnienia, które zostały przedstawione na konferencji, będą dalej analizowane i rozwijane na kolejnym spotkaniu międzynarodowej społeczności naukowców zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych w 1999 roku.

Małgorzata Sekułowicz